

SLOVO KNĚZE

Dvě míle

Vraťme se ještě k poslední neděli před postní dobou. V evangeliu podle Matouše jsme mohli zachytit výzvu Ježíše k lásce k nepřátelům.

Zaujala mě tam myšlenka: „Když tě někdo nutí, abys ho doprovázel jednu míli, jdi s ním dvě“. (Mt 5,41). Kráčet tady nemusí znamenat jen mechanicky kráčet, nebo si krátit čas. Může to také znamenat, že máme více času poznat toho druhého, více času poznat sám sebe, máte více času změnit svůj pohled, změnit sebe, obrátit se. Vzpomeňme si na Izraelity, kteří po přechodu Rudým mořem kráčeli 40 let pouští do zaslíbené země. Kdyby trochu přidali, mohli v ní být za několik dnů, možná za dva týdny. Ježíš byl ve dvanácti letech zpátky z Egypta, předpokládejme, že se Josef s Marií a Ježíšem vrátili z exilu ještě mnohem dříve. Není to tedy tak vzdálená země. Ale Izraelité potřebovali 40 let a museli kráčet. Máme tendenci obviňovat za to, že se nám nedaří, ty druhé, a nejednou přemýšlíme, že by bylo lepší, kdybychom neměli tu „brzdu“, tu „obtíž“ v podobě svých bližních, často nejbližších, jak rychle a účinně bychom mohli kráčet životem. Jenže je možné, že bez té „brzdy“ bychom mohli docela rychle dokráčet do propasti. Manžel nebo manželka, kteří se často dohadují o drobnosti, pochopí až po smrti svého partnera nebo partnerky, jaké on nebo ona měli místo v jeho nebo jejím životě. Můžeme říci, že Pán Bůh nám dává možnost kráčet spolu nebo vedle sebe tolik času, kolik potřebujeme k našemu obrácení. A možná časem pochopíme, že to ne ten druhý byl přítěží nebo brzdou pro mě, ale třeba já pro něho nebo pro ni. Časem třeba pochopím, že ti všichni nepřátelé kolem mě jsou více konstruktem v mé hlavě než v realitě. Jak kráčíme společně, mohu porozumět, že tím ne-přítelem pro druhé jsem třeba i já. A tady dostává řeč Ježíše o nepříteli nový rozměr. To Bůh má se mnou trpělivost a kráčí se mnou tak dlouho, jak to budu potřebovat, než pochopím, že mi bylo odpuštěno mnoho. Bůh i jiní měli se mnou trpělivost a byli ke mně milosrdní. Nejsem jen ten hodný a ti druzí ti špatní. Kráčet s druhými, kráčet s Bohem, mi dává šanci pochopit milost a milosrdenství. Kráčeje tedy a nevzdávejme to. Porozumění a obrácení přijde jaksi cestou.

Bílková křížová cesta v chrámu sv. Bartoloměje

Nedávno se do chrámu sv. Bartoloměje vrátila zrestaurovaná křížová cesta. Čtrnáct zastavení, zhotovených jako dřevořezby vysokým reliéfem v tvrdém dubovém dřevě, provedl v letech 1910–1913 slavný grafik a sochař František Bílek (1872–1941).

Iniciátorem vzniku tohoto díla byl kolínský děkan Václav Sixta (1871–1929), znalec umění, který Bílkovu tvorbu sledoval a dobře znal. Myšlenka na novou křížovou cestu se zrodila v době, kdy se dokončovala generální oprava chrámu. Ve smlouvě, uzavřené mezi Bílkem a děkanem Sixtou 5. května 1910, byla stanovena cena, v té době ještě v končící zlatkové měně, na 420,- zl za jedno zastavení. V nové korunové měně tak vycházela celá zakázka na cca 12 000,- K. Na svoji dobu značná suma (pro srovnání, kilo mouky tehdy stálo 0,30–0,40 K, kilo hovězího 1,40 K, pánské boty 11–14,- K a za 12,- K jste mohli mít předplatné místního týdeníku na celý rok), na druhou stranu ale za tak impozantní dílo nebyla tato částka nijak přemrštěná. Sixtovi se potřebný finanční obnos podařilo shromáždit. Velkou část daroval z vlastních peněz. Bílek se zavázal, že vše zhotoví do tří let. Z dochované korespondence je zřejmé, že oba našli společnou řeč a vše proběhlo v osobní i umělecké shodě, což je s ohledem na značně osobitého Bílka obdivuhodné. Sám sochař se později vyjádřil: „*Kéž by všichni správci kostelů byli jako děkan Václav Sixta*“.

V dopise Sixtovi ze 17. května 1910 Bílek napsal: „*S chutí připravuji se k veliké a obtížné práci Křížové cesty. Nakoupil jsem dubových fošen (suchých) a jakmile mi sklíží truhlář dříví ke zpracování, počnu ihned.*“ S vlastní realizací začal tedy asi v létě či na podzim roku 1910.

6. září 1911 napsal Bílek Sixtovi: „*Důstojný pane, pracuji pilně na Křížové cestě. Jsem skoro do poloviny hotov.*“ V té době měl dokončeno minimálně šest zastavení, které byly v listopadu 1911 zapůjčeny na Mezinárodní výstavu moderního křesťanského umění do Paříže (jednalo se o zastavení I–V a XII), kde se o nich pochvalně vyjádřili takový sochaři jako August Rodin či Antoine Baudelle a příznivou kritiku přinesl i prestižní časopis *La revue moderne*. Ještě před touto slavnou výstavou bylo III. zastavení vystaveno také na třicáté šesté výstavě spolku Mánes v Praze a jeho fotografie byla uveřejněné v měsíčníku *Volné směry*. Dříve, než bylo celé dílo hotové, bylo již poměrně známé a oceňované.

Bílek práci dokončil v září 1913. K zavěšení v chrámu došlo ovšem asi až v průběhu února 1914. Tou dobou vyšel v katolickém týdeníku Čech fejeton nazvaný U Františka Bílka, který začíná slovy: „*Tuto neděli posvěti františkánský P. provinciál z pražské Loretty 14 zastavení Bílkovy křížové cesty ve chrámu sv. Bartoloměje v Kolíně nad Labem... Autor křížové cesty jest proslulý umělec František Bílek, rodák chýnovský, z českého jihu. Liší se od četných jiných uměleckých svých kolegů hlubokým náboženským citem, mystickou procítěností, pohroužením do mysterií víry. Bílek věří, medituje, modlí se, maluje, tesá...*“ Snad jenom dodejme, že k posvěcení došlo 1. března 1914 a neprovedl ho františkán, ale kapucín, v Kolíně dobře známý Augustin Kubes, který v letech 1897–1911 působil jako kvardián místního kláštera.

Zajímavé je, že ve stejné době realizoval Bílek ještě jednu velkou zakázku pro Kolín – monumentální pomník Mistra Jana Husa. Může to působit zvláště, zejména v politicky vypjaté době před první světovou válkou. Ale jakoby se Bílek na chvíli stal sjednocující osobností našeho města, zdejších snad trochu konzervativnějších katolíků a někdy tak trochu přepjatých pokrokářů.

Ještě jednou se část naší křížové cesty vydala do světa. Opětně III. zastavení bylo v roce 1934 zasláno na Mezinárodní výstavu posvátného umění do Říma, kde mělo tehdejší Československo, jako jeden z nemnoha zúčastněných států, svoje vlastní oddělení.

Mimochodem toto zastavení – Pán k zemi padá (Ježíšův první pád) – bylo pokládáno za jedno z nejzdařilejších. Sám Bílek o něm v jednom z dopisů děkanu Sixtovi rozjímал: „*Nebi: Jak upadáš k zemi – ó nebe – a přec sebe neumenšíš! Zemi: Pod křížem upadáš – ó země!*

Odtud Tvá síla ku další cestě kříže, že samo nebe v Tobě povstává. (Kristus leží na zemi, v pozadí vzpínající se kůň s jezdcem. Rám zdoben třtinou.)

Jaroslav Pejša

Seriál: 120“ o liturgii

Vstupní obřady

(5) Úkon kajícnosti

Úkon kajícnosti nám pomáhá zaujmout postoj potřebný pro mši: „Bože, jak si nevystačím bez Tvého milosrdenství a věřím, že Ty mi jej chceš dát.“

Irští mniši ve středověku před první ranní modlitbou říkali jeden druhému: *„Vyznávám se Pánu a Tobě, bratře, že jsem zhřešil myšlením, slovy i skutky. Proto Tě prosím, modli se za mě.“* A dostali odpověď: *„Ať se nad Tebou smiluje všemohoucí Bůh, ať Ti odpustí hříchy a dovede Tě do života věčného.“*

Tento úkon kajícnosti později z breviáře přeskočil na začátek mše svaté. Po dlouhá staletí byl ovšem soukromým rozhovorem mezi knězem a ministranty. Až svatý papež Pavel VI. ve dvacátém století rozhodl, že jej mají říkat všichni, kdo jsou v kostele.

Chvilé ticha, která je také součástí tohoto prvku, neslouží k tomu, abychom v duchu vyjmenovali své poklesky za minulý týden. Jejím účelem je usebrání, uvědomění si, že před Boha vždy předstupujeme jako ti, kdo potřebují Jeho milosrdenství. Byť by šel člověk rovnou ze zpovědi, nikdy nemůže říci: *„Pane Bože, nepotřebuji Tě!“*

Slova *Vyznávám se všemohoucímu Bohu a Vám všem*, jsou skutečným vyznáním hříchů. Zatímco zde říkáme všeobecné vyznání, ve zpovědi má své místo vyznání hříchů konkrétních. Modlitba kněze *Smiluj se nad námi, všemohoucí Bože, odpust' nám hříchy*, je skutečným rozhřešením. Nemá však účinnost svátosti pokání. Těžké hříchy je třeba vyznat ve svátosti smíření a dostat svátostné rozhřešení. Hříchy všední jsou zahlazeny právě účastí na mši svaté a zejména svatým přijímáním, na které nás úkon kajícnosti připravuje.

P. Radek Tichý

Zdroj: www.liturgie.cz/video/a/120-o-liturgii

Pro časopis Bartoloměj přepsal Martin Prokop

Ze staré farní kroniky

Letos v březnu uplyne 130 let ode dne, kdy se v Labi utopila šestnáctiletá služka Marie Havlínová. Na tuto událost, jakkoli tragickou, by dnes už nikdo ani nevzpomněl, nebýt toho, co následovalo po nalezení těla nešťastné Marie. Dejme ale slovo kolínským farní kronice:

„Dne 10. dubna [1893] o 6. hodině večerní vytažena z Labe mezi mlýny p. Formánka a Radimského mrtvola šestnáctileté dívky Marie Havlínovy z Ovčár, kteráž na počátku března zmizela z Kolína a o níž od té doby šla mezi lidem pověst neustále vzrůstající, že se stala obětí rituální vraždy. Havlínová sloužila u Brettů, židovské to rodiny v Kolíně, a zmizení její dle hlasu lidu stalo se za okolností záhadných. Bylo to prý po jakési hostině u Brettů a tu Havlínová nesla prý kamsi snad výslužku či cosi podobného a od té doby více nespátřena. Ačkoliv dne 11. dubna odpoledne vykonáno na mrtvole soudní vyšetření a neshledáno nižádných známek, jež by svědčily o smrti násilné, ačkoliv lidem mrtvola přístupnou učiněna, nedal se lid přece utišiti a rozhlašoval po městě i okolí zprávy nejfantastičtější. Hned odpoledne bylo několik židů napadeno a k večeru srotilo se na náměstí a v sousedních ulicích na sta lidí hrozivě kolem krámů židovských se procházejících. Podobně i před domem purkmistrovým projevovala lidem nelibost. Policejní stráž a četnictvo se podařilo lid rozehnati, při čemž tři osoby zatčeny. Z Kutné Hory přibyla pak komise krajského soudu k prohlédnutí mrtvoly, zároveň pak dvě setniny vojska dostaly rozkaz, aby byly pohotově k okamžitému odjezdu do Kolína. Druhého dne (tj. 12. dubna) se výtržnosti u větším ještě rozměru opakovaly a lid naproti židům dopustil se mnohých násilností, takže bylo třeba povolati vojsko ke zjednání pořádku. Městské pak policii dány bodáky. Došlo pak skutečně ku srážce, v níž několik osob zatčeno a jedna osoba strážníkem seknuta. Teprve nastalá noc rozplásla účastníky večerní výtržnosti, jež prý chystána byla ráno, neboť na některých krámech židovských nalezeny prý byly známky křídou, aby druzí věděli, koho mají vyloupit. Ku předešlému třeba doložiti, že lid nikterakž nedal se chlácholiti, ba když činili tak lékaři Šil a Steppan, voláno, že jsou uplaceni a v domnění tom utvrdil je jakýsi cizí pán (jenž, jak se zdá, vyslán sem byl kvůli agitaci), jenž mezi pobouřeným lidem u hřbitova prý zvolal: „Lidičky, já jsem také doktor! Nic nedejte na tvrzení, že Havlínová zemřela smrtí přirozenou. Ona byla košerována, na jejím

těle jsou rány, ale zdejší páni je naschvál zakryli tmelem, aby židy před vaší pomstou zachránili. Jen vzhůru na židy! Řežte je!“ Dotčený muž vypátrán nebyl. Cestou pak od pohřbu stloukl lid židy, pak jistého agenta v kočáře jedoucího od nádraží, tamtéž Samuela Steinera, u krámu J. Levína až do krve stýral. Kol půl osmé vyrabovali byty neb krámy Steinera, Weisbergra, Soudka, Wienera, Zemánka, Wertheimera, Rudolfa, Hoffmanna a Lustiga. Večer, jak podotknuto, zatčeno čtrnáct lidí, přičemž i tři strážníci povážlivě raněni, ano i sám c.k. okresní komisař Eigl utrpěl ránu.

Dne 13. dubna o třetí hodině odpolední přijel z Kutné Hory 3. a 4. prapor 21. pěšího pluku a z Čáslavi přijel jeden prapor 36. pluku. Celkem tedy více než 500 mužů, leč čáslavští brzo odešli a tak tu setrvalo as 180 mužů s 20 důstojníky, jimž večer z Kutné Hory dodáno pět beden střeliva. Toho dne lidé se znovu srocovali, zatčeni ještě čtyři lidé.

Mezi lidem nenastalo utišení ani po oznámení protokolu o pitvání mrtvoly, ba jitření ještě více vzrostlo. Hlavní příčinou nespokojenosti byla okolnost ta, že ještě 14. dubna nebyl jasně zjištěn způsob, jak Havlínová sešla se světa. Dle obdukcce utopení zdá se býti skorem vyloučeno, poněvadž nenastala u mrtvoly nabobtnalost dolních částí těla, která se pravidelně u utopenců vyskytuje. Nejzávadnější záhadou pak zdá se býti, kde dlela Havlínová dva neb tři týdny po svém tajemném zmizení. Zmizela totiž již před jeden a půl měsícem, leč hned nezahynula, ježto se lékaři vyslovili, že smrt její nastala teprve as před 14 dny, nejdéle však 20. [března]. A tato nerozluštěná hádanka nadělala lidem nejvíce starosti a zlosti, později ovšem nalezeno, že mrtvola musila býti již nejméně pět neděl ve vodě.

Když konečně mysli lidu počínaly se utišovati, rozdmýchán oheň znovu lidem venkovským, mezi nímž začala působiti zpráva o rituelní vraždě uveřejněná v Polabanu a pak, jak se pravilo, působilo na venkově dosti agentů antisemitských.

Ze strachu tudíž před hrozivějšími výtržnostmi a lidem z venkova do Kolína houfně se chystajícím, přivolány dne 15. dubna dopoledne nové oddíly vojska z Hradce Králové se zásobami střeliva, k utišení pak lidu vydána vyhláška od purkmistrovského úřadu z nařízení hejtmanství, v níž se oznámilo, že Havlínová zemřela utopením, mrtvola její ležela ve vodě přes pět neděl, jelikož na šatech jejích nalezeny známky červené hlíny, jakou tehdejší rozvodněné Labe s sebou přinášelo. Roznášely se

pak takové pověsti, že na příslušných místech se zcela vážně uvažovalo, zdali by nové pitvání mrtvolvy M. Havlínové profesori obou lékařských fakult vykonati neměli. Sešlo o všem z toho.

Přesto trvá rozčilení obyvatelstva dále, jemuž, jak patrně ulevují jen nižší třídy tím, že tropí skandály, než i lepší třídy zahajují boj proti židům a straní se jich. Dne 17. dubna vytlučena záhy z rána okna v hostinci Hamplově, načež zatčeno několik lidí a po výsledku zvláštní kutnohorskou komisí posláni do Kutné Hory. Z dnešního trhu výročního mnozí obchodníci brzy po zahájení jeho odjeli, venkované židovským obchodníkům nápadně se vyhýbali. Ač nebylo se více čeho obávati, dopraven do Kolína nový vůz naplněný prachem a náboji pro vojenskou posádku.

V novinách toho dne octla se zpráva, že prů studenti insultovali své židovské spolužáky, kteroužto zprávu tendenční v Neue Freie Presse ředitel Sobek opravuje a kazí. Že však došli lidé někteří až příliš daleko ve své rozhořčenosti, dosvědčuje to, že při nedělním (16. t.m.) kázání zuřiví antisemité odešli z kostela a duchovenstvo krotící vášně a plamen nesnášenlivosti bylo tupeno, z podplacení obviňováno, v kteréžto příčině hlavně zdejší liberálové, ano i jich tisk veliké zásluhy si získali.

Tak se stalo, že vojsko, které již v úterý dne 18. dubna mělo z Kolína odejít, na rozkaz vojenského velitelství josefovského setrvalo zde až přes 1. květen (vlastně až do 5. května), neboť se proslýchalo, že dělnictvo z Kolína a okolí uspořádá dne 1. května veliký tábor dělnický. V úterý posláno opět osmnáct výtržníků spoutaných ve průvodu šesti četníků do Kutné Hory.

Od té doby, až na malé výjimky, kde spíše osobní poměry měly vrch, nastal v Kolíně slušný klid. Zato však na venkově, jako v Červených Pečkách, Starém Kolíně, Suchdole, Miskovicích, Žandově, zdvihal lid boj proti židům, podpichován tištěnými zprávami o hnutí kolínském, jež přece mělo ráz docela místní a jehož zbrklí lidé na venkově chtěli užítí jako motivu antisemitského.

Nesluší se ovšem přijímati zplna za pravdivou zprávu, již přinesla Neue Freie Presse a kdež praví, že bajka o rituelní vraždě židovské šířena byla mladočechy, kteří rozdávali peníze mezi výtržníky v době, kdy katolické duchovenstvo a v přední řadě děkan kolínský obyvatelstvo před vírou v podobné báchorky varoval, leč, ježto list ten inspirován byl z města zdejšího, může na věci něco pravdy býti.

Obávaný 1. květen přešel hladce a tak vojsko dne 3. května odpoledne odešlo a zároveň ustanoveno, aby stráž četnická zvýšena byla na patnáct mužů.“

Poté v kronice následuje podrobný seznam osob potrestaných za účast na výtržnostech včetně trestů, které jim byly uloženy. Ten zde uvádět nebudeme a přejdeme rovnou k poslednímu odstavci zápisu:

„Od té doby nikdo si téměř na Havlínovou nevzpomene a tak počíná přece nabývatí vrchu zpráva, že se úmyslně utopila. Vyslovila prý se několikrát ku své tetě, že jí nic na světě netěší a v návalu takové tesknosti a rozmrzelosti učinila životu svému konec.“

Ohlas těchto události z dubna roku 1893 rozhodně nezůstal omezen jen na Kolín a okolí, jak ostatně svědčí i výše citovaný článek v Neue Freie Presse, tedy v jednom z nejvýznamnějších vídeňských deníků té doby. Autor zápisu ve farní kronice jen velmi opatrně zmiňuje, zjevně ve snaze dále nepřilévat oleje do ohně, že v rozdmýchávání nepokojů mohla velmi neblahou úlohu sehrát mladočeská strana, a to zejména list Polaban, tiskový orgán této strany v Kolíně. Michal Frankl, autor zřejmě nejobsáhlejší historické studie, která k této problematice byla publikována, nemá pochyb o tom, že tomu tak bohužel skutečně bylo. V jednom z předchozích čísel Bartoloměje jsme se zmínili o vítězství strany staročeské v obecních volbách konaných v Kolíně roku 1892. V parlamentních volbách roku 1891 v Království českém mladočeši sice zvítězili, ale Kolín zůstával i nadále staročeskou baštou. Místní mladočeši, zjevně frustrovaní drtivou porážkou v obecních volbách, kladli svůj neúspěch za vinu kolínské židovské menšině. Ta bezpochyby při své početnosti a ekonomickém vlivu měla na výsledek voleb nemalý vliv. Je smutným faktem, že od neúspěchu v kolínských obecních volbách vyšla v Polabanu řada článků s radikálně antisemitskou rétorikou, která se ještě stupňovala po nález mrtvoly Marie Havlínové. Sám kolínský okresní hejtman považoval číslo Polabanu vyšlé druhý den po objevu těla utopené za jeden ze závažných vlivů, vedoucích k tak velkému nárůstu nepokojů. A ostatně někteří z čelných reprezentantů místních mladočechů se minimálně v počátcích osobně účastnili demonstrací. Z hlediska historických klišé tradovaných v současné většinové společnosti může vypadat dosti paradoxně, že rozněcovatelem protizidovských bouří v Kolíně roku 1893 byla „liberálnější“ strana mladočeská, zatímco „konzervativní“ katolická církev, v osobě místních

duchovních a zejména kolínského děkana, se snažila pomluvy o rituální vraždě vyvrátit a situaci uklidnit. A snad poslední poznámka – jak vidno, využití lží a absurdních obvinění není v české politické kultuře, žel Bohu, vynálezem až poslední doby.

Martin Křídlo

Jaké varhany bude mít chrám sv. Bartoloměje?

Varhany, které se připravují pro chrám sv. Bartoloměje, budou první a prozatím jediné varhany tzv. francouzského romantického typu v České republice. Co to ale vlastně znamená?

Pojem francouzské romantické varhany pro varhaníky znamená, že se jedná o nástroje, které vycházejí z konstrukce a zvuku, který ve Francii v 19. století nastavil varhanář Aristide Cavaillé-Coll.

Tento varhanář – Aristide Cavaillé-Coll (1811–1899) byl vynálezcem a stavitelem varhan ve Francii a později i v jiných zemích v Evropě. Spolupracoval úzce s fyziky a chemiky své doby, byl hudebně vzdělán a jeho přáteli byli hudební velikáni jako např. Camille Saint-Saëns, Gioachino Rossini, Charles Gounod a Franz Liszt. Měl veliký vliv na celou generaci hudebních skladatelů – Alexandr Guilmant, Charles-Marie Widor. Koncem života se přátelil i s mladým Louistem Viernem a Marcelem Dupré.

Často vynalézal. Jeden z jeho vynálezů, který sice nemá patentovaný, je třeba dneska tak rozšířená okružní pila „cirkulárka“. Cavaillé-Coll využil ve svých nástrojích technické novinky své doby a některé z nich sám i vymýšlel.

U nástrojů si zakládal na velmi stabilním vzduchu pro píšťaly. Vzduch ještě v rámci vzdušnic dále dělil. Ze zvukových důvodů dal malým diskantovým píšťalám vyšší tlak vzduchu než basovým, aby tak hrály silněji, než tomu bylo zvykem u konkurence.

Další technický vynález je tzv. Barkerova páka. Ta se vkládá mezi klávesu a píšťalu, a tvoří klínový míšek, který impuls od klávesy zesiluje a otevře tak veliký ventil ve varhanách. To je důvod, proč je hra na jeho varhany příjemně lehká a varhaníkovi umožní velmi virtuózní hru.

V rámci svých studijních cest po celé Evropě studoval varhany svých konkurentů i historických vzorů. Dle jeho slov měly historické varhany

často „chatrný vzduch, studený charakter zvuku a nestabilní jazyky“. Tomu se snažil předejít množstvím vlastních vynálezů či adaptací.

Souhrnem mají jeho varhany tyto vlastnosti: mají vždy zásuvkové vzdušnice, u velkých nástrojů traktury osazené Barkerovou pákou, dále dělený tlak vzduchu pro bas a diskant, žaluziový stroj, tzv. „Récit expressif“, jsou bohatě obsazené jazykovými rejstříky. Flétnové hlasy jsou v diskantu vždy přefukující. Na hracím stole je množství pomocných šlapek – Appely, které zapínají další skupiny rejstříků, tzv. Jeux de Combinaison. Tyto Apelly umožňují varhaníkům téměř plynulé crescendo a decrescendo zvuku (plynulé zesilování a zeslabování). Jeho nástroje vynikají řadou technických inovací, vynikající konstrukcí a vysokou řemeslnou zručností.

První varhany svého druhu postavil v královském opatství Saint Denis v r. 1841. Jen v Paříži postavil Cavaillé-Coll 55 varhan, dalších 300 nástrojů v různých katedrálách nebo kostelích ve Francii. Celkem je na světě kolem 500 varhan z provenience Cavaillé-Coll.

Původně bylo v plánu postavit v Kolíně dvoumanuálové varhany. Po rozebrání stávajících varhan a očištění kůru bylo možné dobře posoudit prostorové dispozice varhanních skříní a také akustiku kostela.

Výrobci varhan – pan Dlabal, Mettler, Kánský a Brachtl podnikli studijní cestu do Francie v létě minulého roku. Navštívili několik kostelů ve Francii, kde mají varhany dle vzoru Aristide Cavaillé-Coll, a zjistili, že i nástroje, které mají plánovanou velikost jako nástroj v Kolíně, jsou už téměř všechny realizované jako třímanuálové. Poté probíhaly diskuze s varhaníky, organology a milovníky francouzských varhan, kteří se při popisu charakteru nástroje téměř výhradně vyjadřovali pro třímanuálovou variantu. Myšlenku třímanuálového nástroje podpořil také pan Helmuth Gripenrog z Finska, který pomáhal vytvářet koncepci kolínských varhan a pro veškeré varhanní píšťaly stanovil menzury. Také finální intonace a ladění v kostele bude pod jeho vedením.

Celková hodnota připravovaných varhan je cca 24 mil. Kč, z toho 21 mil. Kč je z dotace IROP. Díky této dotaci se rekonstruuje chrám sv. Bartoloměje. Další necelé 3 mil. Kč však musí farnost jako investor dodat sama.

Boris Mettler a Ján Halama SVD, farář

CHRÁM SV. BARTOLOMĚJE

Svatojánská kaple

Oltář sv. Floriána

Život sv. Floriána

Sv. Florián se narodil do vojenské rodiny v polovině třetího století na území římského císařství v severní části dnešního Rakouska. Dnešní území Rakouska tehdy patřilo do římské provincie Noricum. Sv. Florián se stal římským legionářem, věřícím křesťanem, svou víru tajil. Uvádí se, že využíval svého významného postavení v armádě k ochraně pronásledovaných křesťanů. Císař Diocletián se pokoušel obnovit slávu římské říše, zbavoval křesťany vlivných míst, vydal čtyři edikty proti křesťanům. Floriánova činnost byla odhalena, Florián před soudem přiznal svou víru v Krista, byl odsouzen na smrt utopením. Kati mu přivázali ke krku těžký kámen a shodili ho do řeky Emže.

Legendy vyprávějí o dvojím bičování, mučitelé mu za živa odtrhávali kleštěmi části těla, podle jedné legendy jej stahovali z kůže jako sv. Bartoloměje.

Tělo sv. Floriána bylo shozeno do řeky Emže u římské osady Lauriacum – dnes Lorch. Mrtvé tělo sv. Floriána bylo nalezeno a pohřbeno. Nad hrobem sv. Floriána byl vystavěn klášter s kostelem (8. století).

Kosterní pozůstatky byly později přeneseny do Říma, Krakova a jejich část získal i Karel IV. pro chrám sv. Víta v Praze.

Zobrazování sv. Floriána

Sv. Florián bývá zobrazován jako mladý voják ve zbroji s přilbou a korouhví.

Další atributy jsou dům, hrnec, kámen, mlýnský kámen, kříž, oheň a nádoby na uhašení ohně: vědro, džbán. Od 15. století rostla jeho obliba, začal být uctíván jako ochránce před ohněm a jako patron hasičů. Je také patronem hrnčírů, kovářů, horníků, kominíků a dalších profesí, které pracují s ohněm.

Oltářní obraz sv. Floriána ve Svatojánské kapli

Svatý Florián je zobrazen jako voják – přilba na hlavě, u pasu meč. Florián jako křesťan – drží prapor s křížem. Florián jako mučedník – palmová ratolest.

Florián – patron hasičů – andílek vylévá vodu z vědra na hořící oheň v dolním rohu obrazu. Florián jako svatý se vznáší ve společenství andílků – v nebesích.

*Autor textu: Josef Dušek
Fotografie: Josef Čáslava*

SLOVNÍK KŘEŠŤANSTVÍ

Dnes si řekneme něco o bohoslužbě, liturgii a o některých pobožnostech.

bohoslužba – Základní podoba veřejného kultu soustředěná v křesťanství zpravidla na zvěstování evangelia (kázání), na eucharistii (mše svatá), popř. na další svátosti. Je hlavní součástí liturgie.

Druhy bohoslužby:

bohoslužba bez kněze: bohoslužebné shromáždění obce v neděli a ve svátek, které se kvůli nepřítomnosti kněze nemůže konat jako slavnost eucharistická, ale jako bohoslužba slova, pobožnost nebo jako modlitba hodinek (podle denní doby laudy nebo nešpory). Tato bohoslužba je spojená s podáváním přijímání, může být ale i bez něho.

- *Otázky spojené s provedením:* také bohoslužba bez kněze vyžaduje pečlivou přípravu a přiměřeně slavnostní provedení a musí se stát věcí celé obce. V její struktuře lze rozeznat kromě vstupních obřadů a závěrečných obřadů tři celky: zvěstování (včetně vysvětlení) Božího slova, modlitbu obce, přičemž je třeba dát prostor i tiché modlitbě, a příležitostně slavení komunia. Oficiální „kniha pro předsedajícího“ byla vydána ve Švýcarsku r. 1977. Ten, kdo vede bohoslužbu slova, má své místo na svém sedadle a u ambonu, ne u oltáře. Už opticky je tak zřejmé, že se nejedná o slavení eucharistie a vedoucí bohoslužby není ordinovaný kněz.

bohoslužba hodin /denní ofcium/: v latinské církvi je považována za druhou hlavní bohoslužbu, hned po mši svaté. Skládá se především z recitace (nebo zpěvu) biblických žalmů a žalmům podobných hymnů, vyňatých z různých částí Písma svatého; její součástí je i četba úryvků z Písma svatého, ze spisů církevních otců a z církevních dokumentů, jakož i přímluvné modlitby. Řeholníci, kanovníci a seminaristé ji slaví chórově, diecézní kněží alespoň individuálně; ke slavení alespoň některých částí jsou zavázáni také jáhnové a členové některých laických sdružení, především řádových terciářů. Ke společnému slavení ranních chval a večerních nešpor v kostele nebo kapli jsou od reformy uskutečněné po 2. vatikánském koncilu zváni také laici ve farnostech.

bohoslužba slova: bohoslužebné shromáždění, v jehož středu je zvěstování Božího slova, konané samostatně nebo ve spojení s eucharistií jako první hlavní část mše svaté nebo obdobně jako součást slavení jiné svátosti.

Effatha – Aram. „otevři se“. Velmi starý obřad „otevření uší“; u křtěnců se prováděl na znamení schopnosti naslouchat Božímu slovu a vyznávat ústy vlastní víru. Se zřetelným vztahem k uzdravení hluchoněmého Ježíšem (Mk 7,32–37) se v římském křestním rituálu ujalo „otevírání smyslů“, obřad pojmenovaný podle aramejského „*effata*“, „otevři se“. Palcem navlhčeným slinou se přitom kněz dotýkal uší a úst (později nosu) elektů a říkal: „Effata, tzn. otevři se sladké vůni. Ty však, Satane, dej se na útěk, neboť se přiblížil soud Boží.“ Ze závěrečných slov lze poznat, že se jednalo o exorcismus. I v jiných rituálech než je římský, se vyskytuje otevření smyslů pro Krista, zpravidla se však provádí olejem, nikoli slinou. Rituál *Uvedení do křesťanského života* předpokládá konání tohoto obřadu o jitra Bílé soboty, přičemž kněz při doteku uší a zavřených úst (bez sliny) říká: „Effata, otevři se, abys k chvále Boží vyznával víru, kterou jsi slyšel.“ Rituál Křestní obřad dětí jej nabízí fakultativně na závěr výkladových obřadů (podle možnosti u ambonu), přičemž se kněz modlí, aby pokřtěné děti později naslouchaly Božímu slovu a vyznávaly je.

liturgie – Z řec. *léiton érgon*, „veřejný úkon“; služba lidu. Toto slovo označuje bohoslužebné shromáždění církevní obce, ve kterém dává Kristus skrze Ducha svatého ve zvěstování a svátostných znameních věřícím podíl na svém velikonočním mysteriu a umožňuje vykoupěnému člověku dát Otci odpověď chval a díků. Od 4. století označuje obřad slavení eucharistie. Ve středověku se dávala přednost některým synonymům (např. officium, kult, ritus aj.). Základními etapami liturgie bylo 4. a 5. stol., protože v tomto období začala liturgie krystalizovat, a to jak liturgie svátostí, tak liturgie určená k posvěcení času (roku nebo hodin dne), s veřejnou modlitbou. Také se vytvořily různé rity; na Východě koptský, etiopský, arménský, asyrský, antiochijský, chaldejský aj., na Západě ritus ambrosiánský, mozarabský, keltský a galský. Bohoslužebná praxe se začala řídit předpisy (leoniánský, gelasiánský, gregoriánský). 2. vatikánský koncil definoval liturgii jako „posvátný úkon, kterým církev v rámci nějakého

ritu pokračuje v kněžském díle Kristově, čili posvěcuje lid a oslavuje Boha“.

Liturgie **římská (západní)**: ve 4. stol. se východní a římská liturgie začínají odlišovat: římská liturgie vzniká mezi 4. a 12. stol., přičemž splývá s místními zvyklostmi, např. ve Francii liturgie galikánská, která se těší podpoře mocných francouzských panovníků Pipina Krátkého a Karla Velikého. Papežové se pokusili prosadit v křesťanstvu římské obyčeje: Řehoř VII např. prosadil ve Španělsku s podporou „clunijského“ hnutí benediktinů římský obřad na úkor obřadu mozarabského. Některé církve si mohly nicméně podržet své vlastní obřady, jako např. církve milánská (obřad ambroziánský). Ve 13. stol. šířili v Evropě františkáni s úspěchem obřad římský. V letech 1568 a 1614 Řím ve snaze dokončit sjednocení katolické církve nařídil diecézím, jejichž vlastní liturgie nebyly starší než 200 let, podříditi se praxi římské. Ale skutečné uniformity bylo dosaženo teprve v 19. století.

Liturgie **východní**: jsou velmi četné. Řeckou alexandrijskou liturgií, zvanou „liturgie sv. Marka“, používají také Koptové (nazývají ji „liturgie sv. Cyrila“); bohoslužebným jazykem je koptština, řečtina nebo arabština. Řecká liturgie antiochejsko-jeruzalémská neboli „liturgie sv. Jakuba“, vznikla v 5. stol. a rozšířila se až do Indie. Používají ji ještě maronité; bohoslužebným jazykem je i syrština. – Byzantská liturgie se rozvinula v Konstantinopoli, počínaje liturgií antiochijskou v 5. století. Své nynější podoby dosáhla teprve v 16. století. Skládá se z liturgie sv. Basila (nejstarobylejší), z liturgie sv. Jana Zlatoústého (nejužívanější) a z liturgie sv. Řehoře (pro všední dny). Byla přeložena do mnoha jazyků, mezi jinými do církevní slovanštiny, rumunštiny, albánštiny a arabštiny.

liturgie předposvěcených darů – Liturgie „předem posvěcených darů“ je v podstatě slavením přijímání s hostiemi konsekrovanými v předchozích mších pro dny bez eucharistické liturgie. Na Západě se stalo od 7. stol. pod vlivem Východu zvykem podávat na Velký pátek přijímání v podobě partikulí, které byly konsekrovány na Zelený čtvrtek. Tento obřad doprovázela zpočátku jenom modlitba Otčenáše. V době vrcholného středověku se obřad značně rozšířil o slavnostní přenášení Nejsvětější svátosti a převzetím řady obřadů ze mše, hlavně z okruhu offertoria (až po elevaci), takže se hovořilo o mši předposvěcených darů (Missa praesanctificatorum); mezi lidem se pro tento obřad utvořil

výraz „pokažená mše“. Reforma obřadů tyto přebujelé útvary opět odstranila a nový misál tento způsob slavení přijímání omezil ještě více.

májová pobožnost – Zvláštní pobožnost, konaná v měsíci květnu před obrazem, sochou nebo oltářem Panny Marie, bohatě ozdobeným květinami a svíecemi. Vznikla v dnešní podobě v 18. stol. v Itálii, kde byla konána zvláště jezuitu a rozšířila se odtud po celém světě. První knížka k májovým pobožnostem byla sepsána r. 1725 jezuitou A. Donesim.

pobožnost – **1.** prvotní význam slova je pozornost a odevzdanost člověka při modlitbě a bohoslužbě. Obecně se přitom důrazem na pozornost míní pozornost intelektuální, zatímco lat. termín „*devotio*“ znamená spíše celkovou oddanost, ochotu k sebedarování; **2.** označení pro společné modlitby spíše lidového charakteru, mimo přísný rámec liturgie, jak se konají v duchovních kruzích denně (ranní a večerní pobožnost) a ve farních kostelích především při nedělních pobožnostech odpoledních, tzv. „požehnáních“ (ital. *benedizione*). Jejich vlastním kořenem byla snaha lidu moci participovat nějakým možným způsobem na jinak nesrozumitelné liturgické bohoslužbě: účasti na mši pomáhala pobožnost mešní, modlitbu žalmů připomínal růženec, na modlitbě hodiněk poskytovaly účast „malé hodinky“. Východní křesťanstvo takovéto pobožnosti vůbec nezná, neboť velké hodinky vždy zůstávaly bohoslužbou lidu. Důležitým impulzem lidových pobožností byl středověký obyčej uzavírat hodinky, zejména nešpory, antifonou mariánskou (*Salve Regina*); s oblibou se přitom šlo průvodem k mariánskému obrazu, kde se konaly různé zpěvy a litanie. Právě osamostatnění tohoto zvyku vedlo ke vzniku pobožností typu požehnání. Rozlišujeme **veřejné (liturgické)** a **soukromé** pobožnosti. → Getsemany.

ritus – /**obřad**/ lat. „to, co odpovídá řádu“. **1.** obvyklý způsob, jakým se v daném místě konají bohoslužebné úkony a s nimi spojená znamení a gesta. Komplex úkonů a předpisů, kterými se řídí liturgické slavení v různých církvích (v katolické církvi např. římský, ambrosiánský, mosarabský atd.); **2.** označení celé skladby liturgického obřadu (ritus křtu, mešní ritus atd)

Jan Vosáhlo

Příběhy z historie veltrubské farnosti

Různé mrzutosti ve Veltrubech

Zrovnoprávnění protestantské církve s katolickou s sebou neslo některé neshody, a i někteří katolíci si na kněze začali více dovolovat. Při křtu ve Velkém Oseku se jako kmotr přihlásil člověk helvetského vyznání a druhý kmotr byl katolík. Otec dítěte si přál, aby dítě při křtu držel helvet, ale to P. Cvrček odmítnul a trval na tom, aby dítě při křtu držel katolík. Dohadování se vyostřilo tak, že otec začal vyhrožovat, že se stane helvetem. Na to mu P. Cvrček odpověděl: Budiž, staňte se třeba čertem“, a začal se odstrojovat. Do sporu vstoupil kostelník a podařilo se mu obě strany zklidnit natolik, že křest nakonec proběhl, ale P. Cvrček si nebyl jist, zda udělal dobře, že ustoupil

Při jednom pohřbu P. Cvrček zjistil, že kostelník zapomněl vzít na hřbitov kropenku se svčenenou vodou. Protože si byl vědom, že než by ji kostelník donesl, museli by všichni alespoň 20 minut čekat, požehnal hrob rukou. Druhý den za ním přišel pozůstalý, obvinil jej, že pohřeb neproběhl správně a peníze za pohřeb chtěl nazpět. P. Cvrček se mu za opomenutí kostelníka omluvil, ale marně se mu snažil vysvětlit, že pohřeb i tak proběhl jak měl. Nakonec, aby pozůstalého uspokojil, vzak kropenku a hrob vykropil dodatečně.

V roce 1864 se přihodily i méně destruktivní události, protože „mnohé obdarování zdejšího chrámu se v tomto roce přihodilo“. V kostele dosud chyběla křížová cesta a proto P. Cvrček poslal poníženou prosbu bývalému císaři Ferdinandovi. Prosba byla vyslyšena, Ferdinand poslal 200 rakouských florinů, díky tomuto daru byla pořízena křížová cesta a protože něco zbylo, byl za 38 zlatých zakoupen zlacený lustr. Patronátní úřad na žádost P. Cvrčka objednal nový ornát a „ustrojení“ na kalich. Vše stálo 32 florinů a placeno bylo ze záduší. Paní z Funfhausu darovala kostelu obraz P. Marie a sv. Anny a Jáchyma jako poděkování za uzdravení oční nemoci, ve které již nedoufala. Manželka místního obročního darovala plátno na hlavní oltář a byly zakoupeny 2 lucerny, na které bylo vybráno mezi místními katolíky. Za zbylé peníze byl opraven kříž na místním hřbitově. Velmi důležitá a finančně náročná akce v tomto roce bylo stěhování do nové fary, ale to je popsáno výše.

Krátké zprávy

* V sobotu 4. února odpoledne se v komunitním centru u chrámu sv. Bartoloměje uskutečnil karneval, který pro děti a jejich rodiče připravilo společenství mládeže.

* Na počátku února byla ve farním komunitním centru nainstalována výstava, nazvaná *Chrám sv. Bartoloměje v Kolíně na pohlednicích*. Výstava představuje více jak sto dvacet pohlednic od konce 19. století až po současnost. Chrám sv. Bartoloměje byl a je dominantou našeho města, a tak není divu, že bývá i hlavním motivem mnoha pohlednic Kolína. První pohlednice s místopisnou tematikou se na našem území začaly vydávat před více jak sto lety, na přelomu 80. a 90. let 19. století. Za zlatou éru „pohledních lístků“ pak můžeme považovat léta 1896–1918. Ale ani současná doba, preferující rychlé spojení po síti, pohlednice nezavrhlá. A je to dobře. Pohlednice mají svoji specifickou poezii. Doufáme, že výstava potěší i Vás.

* Při Arcibiskupství pražském již delší čas funguje kurz pro amatérské chrámové hudebníky. Kurz probíhá v pravidelném dvouletém intervalu a koná se pod odborným vedením MgA. Miroslava Pšeničky. Nabízí komplexní vzdělání chrámovým hudebníkům: varhaníkům, sbormistrům a ředitelům kůrů. Následující školní rok 2023–25 bude otevřen další dvouletý běh kurzu. Podrobnější informace naleznete:

<https://apha.cz/wp-content/uploads/2023/02/letak-prijimacky-prihlaska-kurz-praha-2023.pdf>

Kalendář akcí v březnu 2023

26. únor (neděle) – Křížová cesta Na Vinici. Na první postní neděli ve **14 hod.** vykonáme křížovou cestu Na Vinici.

1. březen (středa) – Začátek přípravy dětí na první sv. přijímání. Příprava bude každou středu od 17:30.

15. březen (středa) – Křížová cesta s Dvouletou Katolickou střední a mateřskou školou. Začátek v **9:00 hod. na parkánu** u chrámu sv. Bartoloměje.

18. březen (sobota) – Postní duchovní obnova naší farnosti bude od 9:30 ve farním sálu. Téma: „**Duchovní vzkříšení podle Jana od Kříže**“. Obnovu povede otec **David Peroutka**, karmelitán.

25.-26. březen (sobota-neděle) – změna zimního času na letní (hodinky posuneme o hodinu dopředu).

22.-23. duben (sobota-neděle) – Přípravu snoubenců na přijetí svátosti manželství bude **ve farním sálu** v Brandlově ul. 25. Začátek je v sobotu v 9:30. Přihlašování u p. faráře (604294247).

22. duben (sobota) – V sobotu 22. dubna 2023 od 14.00 do 19.00 hodin nabízí Pastorační středisko možnost absolvovat kurz lektorů, který povedou P. Michal Němeček a MgA. Jan Horák. Kurz je určen pro všechny, kdo při bohoslužbách čtou liturgická čtení nebo přímlyvy. Objasníme teologické a liturgické důrazy, orientaci v liturgických knihách a součástí je také praktický nácvik čtení textu. Předchozí přihlašování není nutné. Kurz proběhne v prostorách Pastoračního střediska, Kolejní 4, Praha 6. (Parkování před objektem je v sobotu zdarma).

Farní tábor pro děti bude v termínu **16.-22. červenec 2023** v klášteře v Zásmukách. Bližší informace a přihlášky budou připraveny na jaře 2023.

Bartoloměj – farní časopis. Vydává Římskokatolická farnost Kolín, Brandlova 25, Kolín.
Redakční rada: Josef Dušek, P. Ján Halama, Katarína Jarošová, Martin Křídlo, Jaroslav Pejša, Martin Prokop, Tomáš Pavela, Tomáš Těmín.

P. Ján Halama: tel.: 604 294 247, e-mail: farnost-kolin@volny.cz

• e-mail: farninoviny.kolin@gmail.com • web: www.farnostkolin.cz • FB: facebook.com/farnostkolin
Číslo účtu farnosti: 3252369369/0800, variabilní symbol pro dárce: 1211638 (dle evangelia sv. Lukáše 6,38) případně v poznámce uvést: *dar pro farnost* (nebo jiný účel).

Autor fotografie na titulní straně: M. Fechtner